

Comparing the Turkish and Iranian history textbooks in the sample of us and the other

Biz ve öteki örnekleminde Türk ve İran tarih ders kitaplarının karşılaştırılması

Namık Çencen¹

Abstract

The work of "us and the other" in the history textbook researches is one of the topics that attracted the attention of the researchers recently. In this research, "Us and the other" sample tried to determine how Iran and relations with Iran are explained in high school history textbooks taught in Turkey and how Turks and relations with Turks are explained in the high school history text book which was taught in Iran. The study was a qualitative research and document and record examination methods and techniques were used. The texts in Turkish history textbooks and Iranian history textbooks were examined using "Historical Abuse Methods". In the content of the texts in the history textbook titled "Iran and World History", which was taught in the 3rd grade class in General High School in Iran, the historical abuse methods with the Turks and relations with Turks was processed by using misleading, jumping and denying methods. Secondary education in Turkey "History 9th grade", "History 10th grade" "Contemporary Turkish and World History" textbooks on Iranian History and Iranian history textbooks were explored by using the jump method from historical abuse methods.

Keywords: Us and Other; Turkish History Textbooks; Iranian History Textbooks; History Abuse; Peaceful History.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

Özet

Tarih ders kitapları araştırmalarında "biz ve öteki" çalışmaları son dönemlerde araştırmacıların ilgisini çeken konulardan biridir. Bu araştırmada biz ve öteki örnekleminde İran'da okutulan lise tarih ders kitabında Türkler ve Türklerle olan ilişkiler ile Türkiye'de okutulan lise tarih ders kitaplarında İran ve İranla olan ilişkilerin nasıl anlatıldığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışma nitel bir araştırma olup doküman ve belge incelemesi yöntem ve teknikleri kullanılmıştır. Türk tarih ders kitapları ile İran tarih ders kitaplarında yer alan metinler "Tarihi Kötüye Kullanma Yöntemleri" kullanılarak incelenmiştir. İran'da Genel Lise III. sınıf Edebiyat bölümünde okutulan "İran ve Dünya Tarihi" adlı tarih ders kitabındaki metinlerin içeriklerinde Türkler ve Türklerle İlişkiler tarihi kötüye kullanma yöntemlerinden yanıltma, atlama ve yadsıma yöntemi kullanılarak işlenmiştir. Türkiye'de ortaöğretim "Tarih 9. Sınıf", "Tarih 10. Sınıf" ve "12. Sınıf Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi" ders kitaplarındaki metin içeriklerinde İran Tarihi ve İranla ilişkiler tarihi kötüye kullanma yöntemlerinden atlama yöntemi kullanılarak işlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Biz ve Öteki; Türk Tarih Ders Kitapları; İran Tarih Ders Kitapları; Tarihi Kötüye Kullanma; Barışçı Tarih.

¹ Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi. ncencen23@gmail.com

1. Giriş

Dünyanın hemen hemen her ülkesinde ders kitapları temel eğitimin vazgeçilmez araçlarından biri olmuştur ve olmaya devam etmektedir. Ders kitaplarının eğitim-öğretim sürecinde sınıf içinde sık kullanılan bir materyal olarak kullanıldığı dikkate alındığında, tarih ders kitaplarının bilgi aktarmanın yanı sıra bir toplumun siyasal ve toplumsal normlarını da belleklere kazımaya yardımcı olan önemli bir materyallerden biri olduğu düşünülebilir. Tarih meşru bir şekilde tartışmalı konular üzerine odaklanıp genç insanların karmaşık dünyayı anlamalarına yardımcı olmakta ve onları, tartışmalı konuları tarafsız ve dengeli bir şekilde incelemelerini sağlayacak entelektüel araçlarla donatır. Eğitim-öğretim etkinliğinin ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilen ders kitapları (Phillips, 2009:123), biçimsel özelliklerinin yanı sıra içerik de önemli bir unsur olarak düşünülmektedir. 1960 yıllarda ders kitapları öğrenciyi dış dünyaya ve dünya tarihine açan ilk araç olduğuna inanılmaktaydı. Yirminci yüzyılın sonuna yaklaşıldığında ders kitabı önceden sahip olduğu gücü kaybetmiştir. Çünkü ders kitabı ciddi rekabet unsurlarıyla karşı karşıya kalmıştır. Günümüz dünyasında teknolojiye meydana gelen gelişmeler sonucunda tarih ders kitabının sosyalleştirme sürecindeki rolü daralmıştır fakat tarih ders kitaplarının önemi hala sürmeye devam etmektedir. Tarih ders kitaplarının rolüyle ilgili bilinmesi gereken bir nokta da ders kitaplarında yer alan tarihsel önyargılar ve kalıplaşmış düşüncelerin ortaya çıktıkları toplumun egemen görüşlerini yansıttığıdır. Günümüz dünyasında tarih ders kitapları var olan bir düşünceyi iyileştirebilecekleri gibi kötüleştirilmesine de sebep olabilirler (Koullapı, 1995: 276).

19. yüzyılın son çeyreği ile 20. yüzyılın ilk çeyreğinde çok etkili olan aşırı yaklaşımların zaman içinde devletler ve milletler arasında “biz” ve “öteki” ayrımını keskinleştirdiği, uluslararası arenada bir çatışma kültürünü desteklediği, dolayısıyla iki devlet arası savaşlardan ziyade dünya savaşlarını ortaya çıkaran sebeplerden sayıldığı tespit edilmiş ve eleştirilmiştir. Dünya’da tarih eğitiminin “ezeli düşmanlıklar” yaratmasının engellenmesi ve barışı destekleyici bir mahiyet kazanması için 1919’da Milletler Cemiyetine bağlı olarak “Cooperation Intellectuelle” adlı komisyon kurulmuş, bu görevi 1945’te Birleşmiş Milletlere bağlı olarak UNESCO’ya devretmiştir (Şimşek ve Alaslan, 2014). Milletler Cemiyeti, bünyesindeki ders kitaplarının düzeltilmesinden sorumlu organı Düşünsel İşbirliği Uluslararası Komitesi, bütün ulusal komisyonların taraflı ve hatalı metinleri düzeltmek ve böylelikle gelecekte “öteki ülkeler hakkında temel yanlış anlamalar” ın önünü geçmeyi amaçlamıştır. Bu amaçla karşılaştırmaya dayanan karşılıklı bir ders kitabı analizini başlatmaları gerektiğini bildirerek ulusal öğretmen derneklerinin ve belirli özel vakıfların ön çalışmalarından yararlanma yolunu açmıştır (Pingel, 2003: 5).

Cooperation Intellectuelle komisyonu, milletlerin birbirine kin ve intikam beslemelerine sebep olacak unsurların tarih ders kitaplarından çıkarılmasını önermiş ve tarih ders kitaplarının düzenlenmesinde dikkat edilecek hususları belli noktalarda toplamıştır:

- ✓ Sadece gerçek olan olayları yazmak
- ✓ Herkes tarafından kabul edilen hukuk prensipleri dışında bir devletin suçluluğu ve suçsuzluğu hakkında kesin hüküm vermemek
- ✓ Yabancı bir millete karşı doğrudan ya da dolaylı olarak nefret, kin ve intikam hislerini aşılayacak sözler kullanmamak
- ✓ Savaşlar hakkında gerçekleri söylemek, savaşın zararlı niteliği, felaketli sonuçları hakkında açıklamalar yapmak, savaşın getirdiği barışın devamlı bir barış olamayacağı
- ✓ Milletler arasındaki ilişkileri barış yoluyla çözmeye çalışan örgütlerden söz etmek
- ✓ Sosyal, ahlaki, askeri erdemleri yalnız bir millete indirgememek (Safran ve Ata, 2006: 62).

20. yüzyılda tüm dünya ülkelerinde katı bir uluslaşma süreci yaşanmıştır. Bu süreç iki büyük dünya savaşının çıkmasına sebep olmuştur. Özellikle İkinci Dünya savaşından sonra savaşın nedenleri üzerine pek çok çalışma yapılmıştır. Bu nedenlerden biri uluslararası kin ve nefret tohumları eken ötekileştirme sorununun olduğu tespit edilmiştir. Ötekileştirmenin en sistemli izlenebildiği öğretim materyallerinin başında ise tarih ders kitapları önemli bir yeri teşkil etmiştir. Bu

sebepten tarih ders kitaplarında ülke veya millet imajları üzerine çalışmalar çok önemsenmiştir (Şimşek, 2016: 294). Kolektif “ben” ve “öteki” imgelerini en açık şekilde ortaya koyanlar ise konuları sebebiyle tarih ders kitaplarıdır. Tarih öğretiminde “biz” ve “öteki” son zamanların en popüler konuları arasındadır. Fakat eski çağlardan beri insan grupları bu kavramlara ortak benzer anlamlar yükledikleri gibi farklı anlamlar da yüklemişlerdir. Söz konusu olan ortaklık – benzerliklerden biri “öteki”nin “biz”e göre anlamlandırılmasıdır (Öztürk, 2013: 349). Tarih ders kitaplarında “öteki” kategorisine yer verilmesinin temel amacı “biz” duygusuna daha anlamlı bir arka plan sağlamaktır. Tarih ders kitaplarında “öteki” uluslar hakkındaki olumsuz değerlendirmeler, tarih boyunca “öteki” uluslar hakkındaki görüşlerinin hiç değişmedikleri üzerinden yapılmaktadır. Bu durum etnik merkezci bir anlayış çerçevesinde öteki ulusların veya toplulukların verili niteliklere sahip nerdeyse doğal bir varlık olarak görülmesinden kaynaklanmaktadır (Yıldırım, 2014: 65-66). Tarih ders kitaplarının genellikle ortak kimlik oluşumunda ve diğer ulusların ve komşuların resmedilmesinde önemi iyi bilinir. Tarih ders kitaplarındaki metinlerin bilgilendirmedeki rolü açıktır. Tarih ders kitaplarındaki ötekinin işleyişi, bölgesel ilişkilerin gelişmesinde ve bölgesel kalkınma açısından özel önemi olduğu düşünülebilir (Zolyan ve Zakaryan, 2008: 12-16).

Avrupa Konseyi Bakanlar komitesi 15 nolu tavsiye kararında; tarih öğretiminin ideolojik çarpıtma ve propaganda aracı olmamasına, hoşgörüsüz, aşırı milliyetçi, ırkçı fikirlerin desteklenmemesine, tarihin değiştirilmesi veya yanlış delillerin, çarpıtılmış istatistiklerin, sahte fikirlerin yaratılmamasına, propaganda amacıyla geçmişin çarpıtılmamasına, tarihi kayıtların kötüye kullanılmaması, tarihi gerçeklerin inkâr edilmemesi ve tarihi gerçeklerin göz ardı edilmemesine vurgu yapmaktadır (MEB, 2001). Avrupa Konseyi Bakanlar komitesi tavsiye kararları ve barışçı tarih öğretimine yönelik çalışmalara rağmen tarihin kötüye kullanılması özellikle topluluk esasına dayalı yada ulusal bir kimliği yüceltmeye yönelik çarpıtmalar açısından günümüzde de hala varlığını sürdürmektedir. Wirth’ye göre tarih altı şekilde kötüye kullanılabilir. Bunlar;

1.1. Açık Bir Tarihsel Olguyu Yadsıma Yoluyla Tarihsel Kayıtları Kötüye Kullanma:

Bu yöntem sıklıkla başvurulan bir yöntemdir: Bu kötüye kullanma biçimi bazı durumlarda devlet tarafından da desteklenir. Bir devlet, uluslararası kamuoyunun baskısı altında kalınca konuyu inkâr yoluna sapar. Uluslar tarih yazarken istenmeyen bazı olayları yazmayarak, bunları unutturmaya çalışırlar.

1.2. Yanıltma Yoluyla Kötüye Kullanma: Bu tarihi kötüye kullanma biçiminde sahte kanıtlar üretilir. Sahtecilik yalnızca metinlerle sınırlı değildir; her türlü materyal sahte kanıt olarak kullanılabilir. Görüntülere önem verilen bu çağda her çeşit sahtecilik kolaylaştırmıştır. Görüntülerin de çarpıtılabileceği ve bu tehlikenin yeni enformasyon ve iletişim teknolojileri ile daha da artmaktadır. Belgeleri tahrif ve imha etmenin yanı sıra, tarihsel olayları yanıltıcı biçimde sunmanın birçok örneği vardır. Burada ülkeler ulusal kolektif bilinç altına katılmışlardır yada imajlarını sağlamlaştırmaya yaradığı için rejimler yada gruplar tarafından kendi çıkarları doğrultusunda tarih sahte kanıtlar yaratılarak kötüye kullanılmıştır.

1.3. Belli Bir Olaya Sabitleme Yoluyla Kötüye Kullanma: Bu yöntemle devletler ya da uluslar bir olayı unutturmak, yada belirli bir alana insanları yönelterek istenen bilgileri tekrarlayıp, istenmeyen tarihsel olaylardan dikkati başka yöne kaydırma amacı güderler.

1.4. Atlama Yoluyla Kötüye Kullanma: Tarihsel olaylardan bahsedilirken, bazı bilgilerin görmezden gelinerek atlanması tekniğidir. Bir tarihsel olay anlatılırken o olay içerisindeki istenmeyen bilgilerden bahsedilmemesi olaydır.

1.5. Tembellikten ya da Cahillikten Kaynaklanan Kötüye Kullanma: Bu kötüye kullanma biçimi araştırmacıların bilgilerini yenilememelerinden kaynaklanan kötüye kullanma

biçimidir. Sabit görüşlü yeniliğe kapalı bilim adamları bu kötüye kullanma biçimiyle sık sık karşı karşıya gelirler.

1.6. Ticari Çıkarlar Uğruna Tarihi İstismar Etme Yoluyla Kötüye Kullanma: Bu yöntem basın ve yayın araçlarıyla klişeleri, taraflı bilgileri, bazen de ideolojileri benimsetmeye çalışıldığı yöntemdir. Bu yöntemin bir amacı da yazarları ve yayınevlerinin kitaplarını satmak için akademik olmayan bilgileri ya da başlıklar yazarak kamuoyunda reklam yapmaktır (Wirth, 2003: 37-48).

İlgili alan yazın incelendiğinde başka ülkelerin tarih ders kitaplarında Türk / Osmanlı İmajını ele alan birçok çalışma yer almaktadır. Bu anlamda yapılan çalışmalardan biri Makedonya Cumhuriyeti Lise tarih ders kitaplarında nasıl bir Osmanlı İmajı oluşturulduğu ve oluşmuş olan bu Osmanlı imajının Makedonya'daki unsurları hangi noktada birleştirmekte ve beraber yaşamak konusun da ne gibi rol oynadığı ilişkin değerlendirmenin yapıldığı çalışmadır (Biljali, 2007). Bir diğer çalışma ise 1980–1990 yılları arasında Bulgaristan Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanıp okutulan ilk ve ortaöğretim tarih ders kitaplarında yer alan Osmanlı Devleti ve Türkler hakkındaki yaklaşımları, değerlendirmeleri inceleyen (Yıldız, 2008) çalışmadır. Alan yazında bulunan çalışmalardan bir diğeri ise Hırvatistan tarih ders kitaplarında Osmanlı İmajını siyasetten oluşan ciddi farklar nedeniyle 4 ana dönemde inceleyen çalışmadır (Zunic, 2008). Yiğit (2009) yüzyıllarca beraber yaşadığımız ve ortak bir kültür oluşturduğumuz, Arap ülkelerinde (Ürdün-Suriye) okutulan lise tarih ders kitaplarında, Türkler ve Türklerle ilgili konuların nasıl verildiğini tespit etmiştir. Gatina (2009) 1837-1991 yılları arasında Rusya'da yayımlanan orta öğretim tarih ders kitaplarında Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye ile ilgili yaklaşım ve değerlendirmeleri ele alarak incelenmiş ve karşılaştırmıştır. Osmanlı ve Türk imgelerinin değişkenliğinin Rusya'nın siyasi yapısına bağlı olduğunu ifade etmiştir. Gökdemir (2010) Suudi Arabistan ders kitaplarında Türkler ve Türk İmajının Mısır, Ürdün, Suriye ve Tunus ders kitaplarına nazaran daha olumlu olduğu sonucunu tespit etmiştir. Tuncer (2012) Kosova tarih ders kitaplarında Türkiye ve Osmanlı'ya karşı bakış açısında farklılıklar olduğunu; Türkiye ve Osmanlı imgesinin tarih ders kitaplarında güncel politik duruma göre yorumlandığı şeklinde değerlendirmiştir. Cengiz (2016) ise yaptığı çalışmada Sovyet Rusya tarih ders kitaplarında Türk imajını incelemiş; Türk imajının yazardan yazara farklılık gösterdiği, bazı kitaplarda “barbar ve istilacı” Türk imajı verilmeye çalışılırken bazı kitaplarda tarihi gerçekliklere dayanan objektif düşüncelere de yer verildiği sonucuna ulaşmıştır.

Alan yazında İran tarih ders kitaplarını inceleyen; İran İslam Cumhuriyeti İlk ve Ortaöğretim Ders Kitaplarında Türkler ve Türk İmajı adlı çalışmadır. Söz konusu bu çalışmada incelenen ders kitaplarında Türk imajının olumlu yansıtıldığını ancak Osmanlı- Safevi çekişmeleri ve sonrasında meydana gelen bazı anlaşmazlıkların, her iki ülkenin ders müfredatlarında mezhep çatışması şeklinde yorumlandığı belirtilmiştir (Batan, 2011). Fakat Türk-İran tarih ders kitaplarının karşılaştırılmasına ilişkin bir çalışma yer almamaktadır. Ayrıca bugüne kadar bu konuyla ilgili çalışmanın yapılmaması, yapılan çalışmanın alana katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı İran'da okutulan lise tarih ders kitabında Türkler ve Türklerle olan ilişkiler ile Türkiye'de okutulan lise tarih ders kitaplarında İranlılar ve İranla olan ilişkilerin nasıl ele alındığını ortaya koymaktır. Araştırma için İran tarih ders kitaplarının seçilme nedeni Türk-İran ilişkilerinin çok eskiye dayanması ve bu ilişkilerin tarih ders kitaplarına nasıl yansıdığını ortaya koymaktır. İki ülkenin tarih ders kitaplarında barış dilinin hâkim olup olmadığı tespit edilmiş ve iki ülke ilişkilerinin ders kitaplarına nasıl yansıdığı ortaya konulmuştur.

Problem Cümlesi

Türk ve İran tarih ders kitaplarında Türk- İran ilişkileri nasıl ele alınmıştır? Araştırmada problem cümlesi doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır.

Alt Problemler

- 2.1. İran tarih ders kitabında Türkler ve Türk tarihi içerik olarak nasıl ele alınmıştır?
- 2.2. Türk tarih ders kitaplarında İranlılar ve İran tarihi içerik olarak nasıl ele alınmıştır?

3. Yöntem

Bu çalışma nitel bir araştırma olup burada doküman ve belge incelemesi yöntem ve teknikleri kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Nitel araştırma tek başına bir veri toplama yöntemi olabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleriyle de beraber kullanılabilir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren materyallerin analizini kapsar. Doküman incelemesinde, basılı ve elektronik kaynakları incelemek ve değerlendirmek için kullanılan sistematik yöntemlerdendir. Tarihçiler, antropologlar ve dil bilimciler sık sık yararlanırlar. Hangi dokümanın önemli veri kaynağı olacağı araştırma problemi ile yakından ilgilidir. Eğitim ile ilgili araştırmada ders kitapları, program, okul içi ve dışı yazışmalar, öğrenci kayıtları, toplantı tutanakları, ders ve ünite planları gibi materyaller doküman olarak kullanılabilirler. Sonuçların inandırıcılığı, bilimsel araştırmanın en önemli ölçütlerinden biri olarak kabul edilir. Geçerlik ve güvenilirlik bu açıdan araştırmalarda en yaygın olarak kullanılan iki ölçüttür. Nitel araştırmada geçerlik araştırmacının ilgilendiği konuyu olabildiğince tarafsız gözlemesidir. Araştırmada güvenilirlik araştırma sonuçlarının tekrar edilebilirliği ile ilgilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 77-139). Bu çalışmada da doküman incelemesinde öncelikle Türkiye Cumhuriyeti ve İran İslam Cumhuriyeti okullarında okutulan tarih ders kitapları temin edilmiştir. İran’da Lise III. sınıf Edebiyat bölümünde okutulan Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yazılan ve Türk tarihinin diğer bölümlerden daha fazla yer alması nedeniyle “İran ve Dünya Tarihi” adlı tarih ders kitabı ile Türkiye’de ortaöğretimde okutulan İran tarihi ile ilgili konuların yer aldığı “Tarih 9. Sınıf”, “Tarih 10.Sınıf” ve “Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi” adlı tarih ders kitapları incelenmiştir. İncelenen İran tarih ders kitabında Türk tarihi ile ilgili konular tespit edilmiş metinler Türkçeye alan uzmanı ile birlikte çevrilmiştir. Doküman analizi yoluyla elde edilen bulgular tarihi kötüye kullanma biçimleri esas alınarak analiz edilmiştir. Bu çalışmada ise incelenen ders kitaplarının içerik analizleri sonucunda tarihi kötüye kullanma tekniklerinden; atlama, yanıltma ve yadsıma teknikleri kullanılmıştır.

4. Bulgular

4.1. Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

İran’da Genel Lise III. sınıf Edebiyat bölümünde okutulan “İran ve Dünya Tarihi” adlı tarih ders kitabı; Humeyni’nin resmi ile başlayan kitapta yer alan konular üniteler olarak sınıflandırılmamış, ders olarak sınıflandırılmıştır. Kitapta; *Yeni ve Eski Dönem Cihan tarihi, Yeni Asırda Avrupa, Martin Luther ve Protestanlık, Kiliseler Anlatılıyor, Protestan Katolikler 1600’li Yıllar, Avrupa’da İlim ve Düşüncede Değişiklikler, Bilim Adamları ve Düşünürler, Avrupa’da Siyasi Değişiklikler, 16. Yüzyılda İspanya, Amerika’nın Bağımsızlığı, İngiltere’nin Bağımsızlığı, Fransız Devrimi, Victor Hugo ve Son Müslüman İmparatorluklar* konuları yer almaktadır.

İran’da okutulan lise tarih ders kitabındaki metinlerin içerikleri incelendiğinde Türkler ve Türklerle ilişkileri ders kitabında; atlama, yanıltma ve yadsıma yoluyla tarihi kötüye kullanma anlatım yöntemleriyle yapılan anlatımlara örnekler verilmiştir.

“İran ve Dünya Tarihi” ders kitabında Türkler konusu “*Son Müslüman İmparatorluklar*” başlığı altında ele alınmakta ve “*Avrupa’da Aydınlanma olduğu zaman Müslüman Ülkelerde Neler Geçiyor ve Neler Oluyor?*”, “*Avrupa Aydınlanma Yaşarken Müslüman Ülkelerde Aydınlanma Yaşanyor muydu?*” ve “*Müslüman Ülkeler Sömürgeciliği Nasıl Karşılıyordu*” soruları ile başlamıştır. O zamanın en güçlü Müslüman devletleri; Safeviler (İran’da), Osmanlılar (Asya’da) ve Moğollar (Hindistan) olarak kitapta belirtilmiştir.

“İran ve Dünya Tarihi” tarih ders kitabında Osmanlı Devleti’nin kuruluş sürecine çok kısa değinilmiştir; “*Selçuklu Türkleri Rum İmparatoru ile Malazgirt Savaşını kazanmaları birçok sonuç doğurdu.*

İslamiyet Asya'da yayıldı ve Müslüman ülkeler ile Hristiyanlar arasında Haçlı seferleri yapıldı. Malazgirt Savaşında Rumların yenilmesi Haçlı seferlerinin sebepleri olmuştur. Bu arada İran bölgesinde yaşayan küçük Türk kabileleri Avrupa'ya göç ettiler. Onlar kendi varlıklarını devam ettirmek için Hristiyanlarla savaştılar. Bu göç eden kabilelerden en önemlisi olan kayı boyuydu. Bugünkü Ankara yakınlarında yaşadılar. Bu kabilenin reisi Ertuğrul Gazî idi. Ve bu bölgede gücünü artırdı. Ertuğrul Gazî'den sonra Osman Gazî başa geçmiştir (699 Hicri). Osman Gazî kendi adına bir devlet kurdu. Bu devlet 20. Yüzyılın başına kadar devam etti. Müslümanların en güçlü ve en son kurdukları imparatorluk Osmanlı Devletidir. Avrupa bu imparatorluktan korkmakta idi. Ve onu ortadan kaldırmak için çok emek verdi.” (İran Meb, 2010: 30). Osmanlı Devleti'nin kuruluş sürecinde beylikten devlete geçiş süreci ve Osmanlı'nın Kuruluş süreci sonrası fetihlerden bahsedilmemiş atlama yoluyla tarihi kötüye kullanma biçimine başvurulmuştur.

“İran ve Dünya Tarihi” tarih ders kitabında “Osmanlı Padişahları (Sultanları)” başlığı altında Mehmet Fatih, Sultan Selim Dönemi ve Sultan Süleyman Dönemleri” ele alınmıştır. Kitapta bu dönemlerin ele alınmasının nedeni; Osmanlı Padişahları içinde bu padişahların dünya çapında olmaları göz önünde bulundurulmuş olunabilir. Fakat incelenen tarih ders kitabında üç padişahın dışında hiçbir padişaha yer verilmeyerek atlama yoluyla tarihi kötüye kullanma biçimine başvurulmuştur.

“İran ve Dünya Tarihi” tarih ders kitabında Osmanlıya ilişkin hem olumlu hem de olumsuz imaj oluşturacak bilgiler yan yana yer almıştır. Örneğin Fatih Sultan Mehmed'in Osmanlı Devleti'nin en ünlü hükümdarı olduğu, bin yıllık Bizans dönemi sona erdirdiği, Rumların başkentini 1453'te güçlü bir şekilde feth ettiğini ve fethin dünya tarihinde önemli değişikliklere sebep olduğu övgüyle bahsedilmiştir. Öte yandan Sultan Selim ile ilgili “Kalpsiz, Acımayan Padişah Başlıklı Anekdot” başlıklı anekdotta padişahla ilgili olumsuz değerlendirmelerde bulunulmuştur. Örneğin acımayan, kalpsiz gibi ifadeler kullanılmıştır. Ayrıca kitapta Yavuz Sultan Selim'in Sünni mezhebinden olduğu için, Sünniliği yaymak için Anadolu'da 40 bin kişiyi öldürdüğüne, bu yaptığı işe rağmen din adamları Yavuz Sultan Selim'e âdil lakabını verdiği üstü kapalı olarak eleştirilmiştir (İran Meb, 2010: 31). Burada yanıtma yöntemi yoluyla tarihi kötüye kullanma biçimine başvurulmuştur.

“İran ve Dünya Tarihi” adlı tarih ders kitabında “Osmanlı İmparatorluğu Neden Çöktü Zayıfladı?” sorusu yer almaktadır. Bu sorunun cevabının incelendiği bölümde Osmanlı Devleti'nin zayıflama nedenleri: “17. yüzyıldan itibaren güçsüz olmaya başladığını diyebiliriz. Bu güçsüz dönemlerde Avrupa önemli gelişmelerle ilerliyor, güçleniyordu. Osmanlı Devleti tüm gücünü ve siyasi otoritesini tekrar sağlamaya çalışıyordu. Devletin güçsüzlüğünün en önemli dört nedeni; Osmanlı Padişahlarının zevk ve sefaya düşmeleri, siyasi ve sosyolojik gelişmelerin durması, fetih hareketleri durdu, askerler işsiz kalınca bunlar isyanlar çıkardı, köylerde baskılar oluşturdular, bunlar siyasi otoriteyi zayıflatmaya yönelik isyanlardı, Müslümanlar kendi aralarında savaştıkları için zayıf düştüler, Hristiyanların rahatça yaşamasına dinlerini özgürce yaşamaları rahat etmeleri de, devletin zayıflamasında etken olmuştur. 18. yüzyılda Osmanlı'nın zayıfladığı ve çok güçsüzleştiği açıkça ortaya çıkmıştır. Balkanlarda Osmanlılar geri çekilmeye başladı. İran'da 18. yüzyılda Avşarlardan Nadir Şah devletin başına geçti. Bu da Osmanlı'nın güçsüzlüğüne neden oldu.” (İran Meb, 2010: 34) şeklinde açıklanmıştır. Osmanlı devletinin zayıflamasındaki diğer nedenlere değinilmemiş atlama ve yadsıma yöntemi yoluyla tarihi kötüye kullanma biçimine başvurulmuştur.

“İran ve Dünya Tarihi” tarih ders kitabında “Avrupa'nın Hasta Kişisi” başlığı altında Osmanlı Devleti'nin 19. Yüzyıldaki durumu özetlenmiştir. 19. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğunun da büyüklük ve muhteşemlik açısından hiçbir şey kalmadığını ve bu dönemdeki sultanların devlet idaresinde etkisiz oldukları ifade edilmiştir. 19. yüzyılda Osmanlı Devletinin nüfuzu altında yaşayan ulusların başkaldırması ve Osmanlı Devletinin Rusya-Avusturya ile mücadelesi anlatılmıştır. Bu yüzyılda yapılan iadri ve siyasi islahatlar ve 19. yüzyılda Osmanlı Devletine Avrupa'nın niçin hasta kişisi denmesinin nedeni açıklanmıştır. Osmanlı ülkesinde iç problemleri halletmek güç ve muhteşemliği kazanmak için imparatorlukta yeni düzenlemeler yapılan islahatlara yer verilmiştir (İran Meb, 2010: 35).

“İran ve Dünya Tarihi” tarih ders kitabında “Din Siyaseti Rıza Şah Dönemi” işlenirken; Rıza Şah'ın Türkiye'yi ziyaret etmesi ve Atatürk'le görüşmesinin olumlu etkilerinden övgüyle

bahsedilmiştir. Örneğin “Atatürk’ten taklit ederek Türkiye’deki uygulamaların aynısını İran’a uygulamaya çalışmıştır.” şeklinde ders kitabında ifade yer almaktadır (İran Meb, 2010: 190).

“İran ve Dünya Tarihi” tarih ders kitabında Türkler ve Türklerle ilişkilerin işlendiği görsellerle ilgili olarak; Kanuni Sultan Süleyman’ın resmi, Osmanlı’nın en geniş sınırlarını gösteren harita ve Atatürk ile Rıza Şah’ın birlikte yer aldıkları resim yer almaktadır.

4.2. İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

Türkiye’de ortaöğretimde okutulan İran tarihi ve İranla ilişkiler ile ilgili konuların yer aldığı Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan “*Tarih 9. Sınıf*”, “*Tarih 10. Sınıf*” ve “*Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi*” adlı tarih ders kitapları incelenmiştir.

Ortaöğretim 9. Sınıfta okutulan Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan “*Tarih 9. Sınıf*” adlı tarih ders kitabında, kronolojik ve ünite bazlı bir yaklaşım izlenen kitap 6 üniteden oluşmaktadır. İran tarihi ile ilgili kısım ikinci üniteye İlk Çağ Uygarlıkları kısmında “İran Uygarlığı” başlığı altında ele alınmaktadır. Türkiye’de Ortaöğretim 9. Sınıfta okutulan Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan “*Tarih 9. Sınıf*” adlı tarih ders kitabındaki metinlerin içerikleri incelendiğinde İran tarihi ve İranlılarla Türklerin ilişkileri; atlama yoluyla tarihi kötüye kullanma anlatım yöntemleriyle yapılan anlatımlara örnekler verilmiştir.

İncelenen kitabında İranlılar konusu “*İran Uygarlığı*” başlığı altında ele alınmıştır. “Tarih 9. Sınıf” ders kitabında İran’ın farklı bölgelerinde değişik kavimlerin prenslikler kurduğunu ve bu kavimlerden Medler ve Persler İran siyasi tarihinde önemli bir yer tuttuğu ifade edilmiştir. Medler ve Perslerin siyasi tarihlerine kısaca değinilmiştir. Pers İmparatorluğunun idari yapısı hakkında çok kısa bilgi yer almaktadır. Ayrıca kitapta Perslerin sosyal hayatına ilişkin bilgiler ve Herodot Tarihinden “*İran’da Devlet Yönetimi*” başlıklı okuma parçası ve Medler ve Perslerin sınırlarını gösteren harita da yer almaktadır (Okur ve diğerleri, 2013: 51). “*Tarih 9. Sınıf*” ders kitabında İran Uygarlığının Perslerden sonraki tarihi süreçlerinden bahsedilmemiş atlama yöntemi yoluyla tarihi kötüye kullanma biçimine başvurulmuştur.

Ortaöğretim 10. Sınıfta okutulan Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan “Tarih 10. Sınıf” tarih ders kitabında, kronolojik ve ünite bazlı bir yaklaşım izlenen kitap 5 üniteden oluşmaktadır. İran tarihi ile ilgili bölümler ikinci üniteye Dünya Gücü: Osmanlı Devleti (1453-1600); Fatih Sultan Mehmet, Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman döneminde ele alınmaktadır. Fatih Sultan Mehmet Dönemi’nde İran ile ilişkiler kısaca anlatılmıştır. Ayrıca kitapta Fatih Sultan Mehmet dönemi İran’la ilişkiler ile ilgili olarak “*Otlukbeli Savaşı’nın kazanılmasının Osmanlı Devleti açısından önemi nedir?*” sorusu yer almaktadır (Cazgır ve diğerleri, 2011: 43).

10. Sınıf tarih ders kitabında iki ülkenin tarihinde tartışmalı konular arasında düşünülebilen Yavuz Sultan Selim dönemi İran ile ilişkiler kısaca anlatılmış ve tarihi gerçekliklere dayanan objektif düşüncelere yer verilmiştir (Cazgır ve diğerleri, 2011: 60). Kanuni Sultan Süleyman döneminde Türk-İran ilişkileri kitapta “Doğudaki Gelişmeler” başlığı altında kısaca işlenmiştir (Cazgır ve diğerleri, 2011: 70).

10. Sınıf tarih ders kitabında I. Ahmet, II. Osman, IV. Murat ve III. Ahmet dönemindeki Türk-İran ilişkileri tarihi gerçekliklere dayanarak objektif bir şekilde işlenmiştir (Cazgır ve diğerleri, 2011: 121-122). Ders kitabında III. Ahmet Dönemi’nden sonraki dönemlere ait Türk-İran ilişkilerine değinilmemiş atlama yöntemi yoluyla tarihi kötüye kullanma biçimine başvurulmuştur.

10. Sınıf tarih ders kitabında İran Tarihi ve İran’la ilişkiler ile ilgili olarak; Yavuz Sultan Selim Dönemi Osmanlı sınırlarını gösteren harita, Kanuni Sultan Süleyman’ın İran Seferini gösteren minyatür, Kasrışirin Antlaşması sonrası Osmanlı’nın Doğu Sınırı gösteren harita ve IV. Murat’ın Bağdat Kuşatmasını gösteren temsili resim yer almaktadır (Cazgır ve diğerleri, 2011: 60-70-101).

Türkiye’de ortaöğretimde okutulan İran tarihi ile ilgili konuların yer aldığı diğer tarih ders kitabı Ortaöğretim 12. Sınıf “Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi” dir. Kronolojik ve ünite bazlı bir yaklaşım izlenen kitap 5 üniteden oluşmaktadır.

12. Sınıf tarih ders kitabında Türk-İran ilişkileri; “*Sadabat Paketi*” ve “*Bağdat Paketi’nin Kurulması*” başlıkları altında pakta yer alan devletler ve Paktın kuruluş amacı çerçevesinde işlenmiştir

(Okur ve diğerleri, 2013: 36-105). 12. Sınıf “Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi” tarih ders kitabında İran tarihi ile ilgili olarak; İran ve Irak Savaşı (1980-1988), İran’da rejim değişikliği ve Savaş ve Sonuçları konuları yer almaktadır. Kitapta İran’daki rejim değişikliği, “1925’te itibaren İran’ı yöneten Pehlevi Hanedanlığı uygulamaları ile halk tarafından benimsenmemiştir. Batı kültürünün toplumsal alanda kendini hissettirmesi halkta memnuniyetsizliğe yol açmıştır. Bununla birlikte plansız toprak reformu, kırsal nüfusu yoksullaştırmış köyden kente göçe zorlamıştır, ayrıca petrol gelirlerinin silablanmaya harcanması gelir dağılımındaki eşitsizliği daha da artırdı. Halkın uygulamalara karşı başlattığı protestoların yönetim tarafından dikkate alınmaması ayaklanmaya sebep oldu. 1978 yılı başlarında bölgesel nitelikli başlayan ayaklanma, bir yıl içinde halk hareketine dönüştü. 1979’da sürgündeki lider Ayetullah Humeyni’nin ülkeye dönmesiyle İran İslam Cumhuriyeti kuruldu. Yeni yönetim, anayasa ile halka siyasi haklar tanıyan birtakım değişiklikler yaptı. İki aşamalı seçimler sonucunda yeni meclis oluşturuldu, ülkedeki yeni yapılanma sırasında petrol ihracatının azalması ekonomiyi zor durumda bıraktı. İran dış politikada bağılantısızlık ilkesini benimserken ABD öncülüğünde kurulan CENTO’dan ayrıldı. SSCB ile daha önce imzalanmış dostluk antlaşmasının bazı maddeleri tek taraflı feshedildi. Irak’ın Ortadoğu’da Mısır’dan boşalan güçler dengesini kendi lehine değiştirmek istemesi ve bu amaçla yayılmacı bir politika takip etmesi Irak-İran ilişkilerini olumsuz etkiledi.” şeklinde yer almaktadır. Ayrıca 12. Sınıf tarih ders kitabında İran-İrak savaşının sebepleri ve sonuçlarına değinilmiştir (Okur ve diğerleri, 2013: 142-144).

12. Sınıf “Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi” tarih ders kitabında İran tarihi ile ilgili olarak; “Basra Körfezi’nde Rekabet” ve “İrangate Olayı” başlıklı okuma parçaları, Arap Yarımadasını gösteren harita, İran Devrimini ve İran-İrak Savaşında bir görünümü gösteren resimler yer almaktadır (Okur ve diğerleri, 2013: 142-144).

5. Sonuç ve Tartışma

İran’da Genel Lise III. sınıf Edebiyat bölümünde okutulan “İran ve Dünya Tarihi” adlı tarih ders kitabın Türkler ve Türklerle İlişkiler tarihi kötüye kullanma biçimlerinden yanılma, atlama ve yadsıma yöntemi kullanılarak işlenmiştir.

“Tarih 9. Sınıf”, “Tarih 10. Sınıf” ve “Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi” ders kitaplarında İran Tarihi ve İran’la ilişkiler tarihi kötüye kullanma yöntemlerinden atlama yöntemi kullanılarak işlenmiştir.

Türkiye’de ortaöğretimde okutulan “Tarih 9. Sınıf”, “Tarih 10. Sınıf” ve “Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi” ders kitaplarında İran tarihi ve İran’la ilişkiler konusunun işlenişinde kullanılan üslup ve tarihi kötüye kullanma yöntemleri bakımından, incelenen İran Lise III. sınıf “İran ve Dünya Tarihi” adlı tarih ders kitabında Türkler ve Türklerle ilişkiler konusunun işlenişinde kullanılan üslup ve tarihi kötüye kullanma yöntemleri bakımından daha tarafsız ve barışçı bir anlayıştır.

Değişen ve gelişen dünya düzeni içinde Türkiye- İran ilişkilerinin ticari, stratejik ve dini yönden ortak noktalara sahip olmaları, devlet ve toplumlar arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi açısından değerlendirilebilir. Bu doğrultuda;

Barışçı tarih öğretimi için diğer milletlerin tarihlerinin doğru, eksiksiz, olayları tarafsız, kışkırtıcı olmayan bir üslupta ele alınması ve der kitaplarında kullanılan dilin ahlaki değerlendirmelerden arındırılarak bilimsel bir niteliğe kavuşturulması,

Türk-İran ilişkilerinin çok eskiye dayanması, komşuluk ilişkileri ve bölgesel barış açısından Türkiye ile İran kültürel iş birliği geliştirilerek, birlikte komisyonlar kurularak ders kitaplarında ötekileştirmeden olumlu, barışçı ve bütünleştirici çalışmalar yapılması,

Öğretim programlarındaki oranları göz önünde bulundurularak Türk- İran İlişkileri her iki ülkenin ortaöğretim tarih ders kitaplarında daha fazla işlenebilmesi,

Türkiye ve İran’da okutulan İlköğretim tarih ders kitaplarında Türk tarihi ve İran tarihinin işlenişini ele alacak bilimsel çalışmalar yaptırılması uygulamaya yönelik öneriler arasında yer almaktadır.

Kaynakça

- Batan, M. (2011). *İran İslam Cumhuriyeti İlk ve Ortaöğretim Ders Kitaplarında Türkler ve Türk İmajı*, Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü Ortadoğu Siyasi Tarihi ve Uluslararası İlişkileri Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi İstanbul.
- Biljali, Ş. (2007). *Makedonya Eğitim Kurumlarında Okutulan Tarih Kitaplarında Osmanlı İmajı*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Tarih Öğretmenliği Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Ankara.
- Cazgır ve diğerleri. (2011). *Tarih 10. Sınıf*, Millî Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları, Saray Matbaacılık, Ankara.
- Cengiz, N. M. (2016). *Sovyet Rusya Tarih Ders Kitaplarında Türk İmajı*, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tarih Eğitimi Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Sakarya.
- Gatina, V. (2009). *Rus Tarih Ders Kitaplarında Osmanlı / Türk İmgesi*, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi İstanbul.
- Gökdemir, Z. (2010). *Suudi Arabistan Ders Kitaplarında Türkler ve Türk İmajı*, Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü Ortadoğu Siyasi Tarihi ve Uluslararası İlişkileri Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi İstanbul.
- İran Meb. (2010). *Tarih İran ve Cihan*. İran Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Koullapı, L.G. (1995). Türkiye’de Tarih Ders Kitapları ve Unesco’nun Önerileri, *Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları Buca Sempozyumu*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul 1995, s.273-282.
- Meb. (2001). 21. Yüzyıl Avrupa’sında Tarih Öğretimi Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 15 No’lu Tavsiye Kararı, meb.gov.tr/belge/AK_Tarih21yy.htm. Adresinden 11.01.2016 tarihinde ulaşılmıştır.
- Okur ve diğerleri. (2013). *Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi 12. Sınıf*, Millî Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları, Saray Matbaacılık, Ankara.
- Okur ve diğerleri. (2013). *Tarih 9. Sınıf*, Millî Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları, Saray Matbaacılık, Ankara.
- Öztürk, C. (2013). Avrasya’da Türk Dili ve Tarihi Öğretimi Uluslararası Sempozyumu Üzerine Bir Değerlendirme, *Avrasya’da Türk Dili ve Tarih Eğitimi Sempozyumu* 15-17 Mayıs 2013.
- Phillips, I. (2009). Tarih Öğretiminde Tartışmalı ve Hassas Konular, *Çok Kültürlü Bir Avrupa İçin Tarih Ve Sosyal Bilgiler Eğitimi*, Harf Yayınları 2009, s. 121-132.
- Pıngel, F. (2003). *Ders Kitaplarını Araştırma ve Düzeltilme Rehberi*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul 2003.
- Safran, M. ve Ata, B. (2006). Barışçı Tarih Öğretimi Üzerine Çalışmalar, *Tarih Eğitimi Makale ve Bildiriler*, Gazi Kitabevi Ankara 2006, s.61-78.
- Şimşek, A. (2016). Başka Ülkelerin Tarih Ders Kitaplarında Türk/Osmanlı İmajını Konu Eden Tez Araştırmaları Hakkında Bir İnceleme, *4. Uluslararası Tarih Eğitimi Sempozyumu*, Muğla 2016.
- Şimşek, A. ve Alaslan, F. (2014). Milliyetçi Tarihten Milli Tarihe, Çatışmacı Eğitimden Barışçı Eğitime Doğru Türkiye’de Tarih Ders Kitapları, *Akademik Bakış Dergisi* Sayı: 40 Ocak-Şubat 2014.
- Tuncer, F. (2012). *Kosova Tarih Ders Kitaplarında Osmanlı / Türk İmajı*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Antalya.
- Yıldırım, T. (2014). Tarih Ders Kitaplarında “Öteki” Kurgusu: 1930’lı Yıllar Üzerine Bir Değerlendirme, *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, S.3(1), s.62-89.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Yıldız, N. (2008). *1980-1990 Yılları Arasında Bulgaristan’da İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarında Okutulan Tarih Ders Kitaplarında Türk ve Osmanlı Algısı*, Gaziosman Paşa Üniversitesi Sosyal

- Bilimler Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Tokat.
- Yiğit, M. (2009). *Arap Ülkelerinde Okutulan Lise Tarih Ders Kitaplarında Türkler (Ürdün ve Suriye Örneği)*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tarih Öğretmenliği Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Ankara.
- Wirth, L. (2003). Tarihi Kötüye Kullanma Biçimleriyle Yüzleşmek, *Tarihi Kötüye Kullanma Biçimleriyle Yüzleşmek Sempozyumu*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul 1999, s.18-58.
- Zolyan, M. ve Zakaryan, T. (2008). The Images of "Self" and "Other" in Textbooks on History of Armenia, *Contemporary History Textbooks in The South Caucasus*, Association for International Affairs, p. 11-33, Prague.
- Zunic, M. (2008). *Hırvatistan Tarih Ders Kitaplarında Osmanlı İmaji*, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi İstanbul.

Extended English Abstract

The textbooks are seen as the most effective tools and the basic touchstone with very powerful effects in education. History textbooks are the ones that reveal the collective "I" and "other" images most clearly. In history teaching "we" and "other" are among the most popular topics of recent times. But since ancient times, groups of people have assign different meanings as well as similar meanings to these concepts. One of the similarities is that the "other" is understood according to "us". The importance of the history textbooks is generally well known in the formation of common identity and in the portrayal of other nations and neighbors. The role of texts in history textbooks in teaching is obvious. The functioning of "other" in the history textbooks can be considered as a special aspect in terms of regional development in the development of regional relations.

In this research, "Us and the other" sample tried to determine how Iran and relations with Iran are explained in high school history textbooks taught in Turkey and how Turks and relations with Turks are explained in the high school history text book which was taught in Iran. The reason for the selection of Iranian textbooks for the study is that the Turkish-Iranian relations are very old; the roles of the two countries in terms of neighborhood relations and regional peace have been taken into consideration.

Document analysis and historical abuse method were used in the study. There are six ways to abuse history. These are;

- 1- *Abuse of Historical Records by Denying an Open Historical Case*: This method is used very often. This form of abuse is also supported by the state in some cases. When a state is under the pressure of international public opinion, it goes to denial. As nations write history, they try not to write down some unwanted events to make them forget.
- 2- *Abuse by Misleading*: Fake evidence is produced in this form of this history abuse. Fraud is not limited to text only; all kinds of fake evidence can be applied. The images can be distorted and this danger is further enhanced by new information and communication technologies. It has facilitated all kinds of fraud in this age of importance of images. In addition to distorting and destroying documents, there are many examples of presenting historical events in a misleading manner. Here, the countries have joined the national collective consciousness or have been abused by regimes or groups to create false evidence for their own interests to secure their image.

- 3- *Abuse by Fixing to a Specific Event*: In this way, states or nations are willing to forget an event, or to direct people in a certain area to repeat the desired information and shift attention away from unwanted historical events.
- 4- *Abuse by Jumping*: When talking about historical events, it is a technique of skipping some information from ignorance. When a historical event is explained, it is the case that the unwanted information in that event is not mentioned.
- 5- *Abuse from Laziness or Ignorance*: This form of abuse is a form of abuse that results from the inability of the researchers to renew their knowledge. Fixed-sighted, uneducated scientists often face this form of abuse.
- 6- *Abuse by Historical Exploitation for Commercial Interests*: This method is a method of trying to adopt stereotypes, biased information, and sometimes ideologies with press and broadcast tools. One goal of this method is to advertise publicly by writing non-academic information or titles to sell authors and publishers' books.

Because "Iran and World History" textbook that is taught in 3rd grade in general high school, written by Ministry of Education, has a bigger part for Turkish history, this and History textbook titled "History 9th Grade", "History 10th Grade" and "Contemporary Turkish and World History" in which topics related to Iranian history taught in secondary education take place in Turkey are examined.

In the content of the texts in the history textbook titled "Iran and World History", which was taught in the 3rd grade class in General High School in Iran, the historical abuse methods with the Turks and relations with Turks was processed by using misleading, jumping and denying methods. In the course book of the 3rd year high school "Iran and World History" examined, in relation to Turks and relations with Turks; there is a picture of Kanuni Sultan Süleyman, a map showing the widest borders of the Ottoman Empire, and a picture of Atatürk and Reza Shah together.

"Contemporary Turkish and World History" textbooks on Iranian History and Iranian history textbooks were explored by using the jump method from historical abuse methods.

In the 9th grade history textbook examined, there is a map showing the boundaries of Medlar and Persians in relation to Iranian History and Iran. As regards the history of Iran and relations with Iran in the 10th grade history textbook examined; there are the map showing the Ottoman borders during Yavuz Sultan Selim Era, a miniature showing Sultan Süleyman the Magnificence's campaign to Iran, a map showing the Eastern Limit of the Ottoman after the Qasr-i Shirin treaty and a representative picture of Murat the IV.' Baghdad siege. In the 12th grade "Contemporary Turkish and World History" history textbook related to Iran history; there are reading pieces entitled "Competition in the Persian Gulf" and "Irangate Incident", maps depicting the Arabian Peninsula, pictures depicting the Iranian Revolution and Iran-Iraq War.

Style and history abuse methods used in the texts from the textbooks "History 9th grade", "History 10th grade" and "Contemporary Turkish and World History" taught in high school in Turkey to handle Iran history and relations with Iran are more peaceful and objective than style and history abuse methods used in High school 3rd grade "Iran and World History" textbook to handle Turks and relations with Turks.

For peaceful history teaching, the history of other nations should be dealt with in an accurate, complete, non-provocative style. The language should be free from moral judgments and be of a scientific nature.

Because Turk-Iran relations date back to very early times, positive, peaceful and integrative studies can be made in textbooks by establishing joint commissions with the development of a cultural business association between Turkey and Iran in terms of neighborhood relations and regional peace.